2026-2027 EĞİTİM-ÖĞRETİM YILI
SOSYOLOJİ DERSİ 1. DÖNEM 1. YAZILI SINAVI SORULARI

Adı Soyadı: ***Sınıfı:*** ***Numarası:***

1. SENARYO

İnsan, içine doğduğu toplumun kurallarını ve ön yargılarını çoğu zaman hiç sorgulamadan benimser. Yaşanan olayları yalnızca kendi dar dünyasından ve kişisel deneyimlerinden ibaret sanma eğilimindedir. Bu sınırlı bakış açısından kurtulmak ve yüzeyde görünenin ardındaki gerçek toplumsal işleyişi fark edebilmek için farklı bir düşünme biçimine ihtiyaç vardır. İşte sosyoloji tam bu noktada devreye girer. Cemil Meriç, sosyolojinin insana kazandırdığı bu dönüştürücü gücü şu çarpıcı sözle ifade eder: *"Sosyoloji bize mağaramızı yıkmak imkânını vermelidir."*

1. **Cemil Meriç'in bu parçada geçen *"Sosyoloji bize mağaramızı yıkmak imkânını vermelidir."* sözüyle anlatmak istediği temel düşünce nedir? Açıklayınız. (10 Puan)**

Bir ailenin üç kuşağı farklı toplumsal koşullarda yaşamıştır. Dede, ailesiyle birlikte köyde toprağı işleyerek geçimini sağlamıştır. Baba, iş bulmak amacıyla kente göç etmiş ve bir fabrikada çalışmaya başlamıştır. Torun ise büyük bir şehirde yaşayarak dijital teknolojiler sayesinde farklı ülkelerdeki insanlarla ortak projeler yürütmeye başlamıştır.

2. **Parçadaki üç kuşağın temsil ettiği toplum türlerini belirleyiniz. Bu toplumların özelliklerini aşağıdaki tabloya yazınız. (15 Puan)**

Ölçütler	Dede	Baba	Torun
Toplum türü			
Ekonomik faaliyet			
Yerleşim biçimi			
Toplumsal ilişkiler			

19. yüzyılda Avrupa'nın bir sanayi kentinde yaşayan gazeteci, gözlemlerini şöyle kaleme almıştır:
"Birkaç yıl öncesine kadar küçük bir yerleşim yeri olan bu kent, şimdi fabrikaların çevresinde yükselen binalarla dolu. Kırsal bölgelerden gelen aileler, birbirini tanımayan binlerce insanın arasında yeni bir hayat kurmaya çalışıyor. Eskiden insanların yaşamını büyük ölçüde gelenekler ve aile bağları şekillendirirken artık fabrika saatleri, çalışma koşulları ve ekonomik ilişkiler günlük hayatı belirliyor. Kentin bir bölümünde gösterişli evler yükselirken diğer bölümünde işçiler kalabalık ve sağlıksız konutlarda yaşıyor. İnsanlar aynı kentte yaşamalarına rağmen birbirlerinden giderek uzaklaşıyor."

3. **Sanayi Devrimi'yle ortaya çıkan kentleşme ile sosyolojinin doğuşu arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Yazınız. (15 Puan)**

Sosyolojinin bir bilim olarak ortaya çıkışından önce toplumu anlama çabaları, büyük ölçüde ideal toplumu sorgulayan sosyal felsefe çerçevesinde yürütülmüştür. Ancak 19. yüzyıla gelindiğinde Auguste Comte, Emile Durkheim, Karl Marx ve Max Weber gibi düşünürler, toplumu anlama çabasını felsefi bir arayıştan çıkararak bilimsel bir disipline dönüştürmüşlerdir.

4. **Parçadan hareketle, sosyal felsefeden modern sosyolojiye geçiş sürecinde "topluma sorulan temel sorunun" nasıl bir değişime uğradığını açıklayınız. (10 Puan)**

19.yüzyılın başlarında Fransa'da sanayi ve ticaretin gelişmesiyle birlikte üretimin örgütlenmesinde sanayicilerin, mühendislerin ve bilim insanlarının önemi giderek artmıştır. Buna karşın soyluluk ve askerî güce dayanan geleneksel otorite anlayışı, toplumsal ve siyasal yaşamda etkisini sürdürmüştür. Ekonomik yapıda yaşanan dönüşüm ile toplumun yönetiminde belirleyici olan geleneksel anlayış arasındaki bu uyumsuzluk, toplumsal düzenin hangi temeller üzerine kurulması gerektiği tartışmasını gündeme getirmiştir.

5. **Saint-Simon'un görüşlerinden hareketle bu toplumsal düzenin ve yönetim anlayışının nasıl değişmesi gerektiğini açıklayınız.**

Sosyoloji bölümü son sınıf öğrencileri, "Toplumsal Yapıyı Anlamak" konulu bir panelde kendi araştırma perspektiflerini şu sözlerle savunmuşlardır:
Can: "Toplumsal olayları incelerken tıpkı fizik veya kimya gibi doğa bilimlerini örnek almalı, sadece gözlemlenebilir gerçekliklere ve bilimsel yöntemlere odaklanmalıyız."
Deniz: "Toplumu anlamak istiyorsak yüzeydeki olaylara değil; eşitsizliklerin temelindeki ekonomik ilişkilere, üretim araçlarının kimin elinde olduğuna ve sınıflar arası çatışmalara bakmalıyız."
Zeynep: "Sadece bireyi merkeze almak yanıltıcıdır. Bizim odaklanmamız gereken asıl unsur, bireyin davranışlarına yön veren, ondan bağımsız işleyen ortak toplumsal değerler, kurallar ve kolektif bilinçtir."
Emre: "Dışarıdan nesnel yasalar aramak yetmez; asıl yapmamız gereken, insanların eylemlerinin arkasındaki niyetleri ve toplumsal yaşama katılırken eylemlerine yükledikleri öznel anlamları çözmektir."

6. **Paneldeki öğrencilerin savunduğu bu görüşlerin, sosyolojinin kurucu düşünürlerinden hangilerinin fikirlerini yansıttığını ve bu düşünürlerin sosyoloji literatüründeki temel yaklaşımını (kavramını) aşağıdaki tabloya yazınız. (15 Puan)**

Öğrenci	Temsil Ettiği Düşünür	Temel Yaklaşımı veya Kavramı
Can		
Deniz		
Zeynep		
Emre		

Zygmunt Bauman'a göre günlük yaşamda olağan kabul edilen durumlar, aslında toplumsal yapıların ve ilişkilerin ürünüdür. Yaşantımızı sürdürmemizi sağlayan "sağduyu", kişisel deneyimlerimizi geniş bir çerçevede anlamlandırmamıza izin vermezken; sosyolojik düşünme, bireyi toplumsal çevre içinde konumlandırarak sağduyunun sunamayacağı aydınlatıcı bir bakış sunar.

7. **Bu parçaya göre, Bauman'ın sosyolojik düşünmeyi gündelik "sağduyudan" ayırmasının temel gerekçesi nedir? (10 Puan)**

Sosyoloji bölümü öğrencisi Ayşe, "Medya ve Toplum" konulu bitirme tezi için bir araştırma tasarısı hazırlamış ve veri toplamak için sırasıyla şu üç adımı uygulayacağını belirtmiştir:
1. Adım: Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım sıklığını ölçmek için 1000 üniversite öğrencisine 20 sorudan oluşan bir form uygulayacağım.
2. Adım: Sosyal medyanın gençlerin toplumsal değer algısı üzerindeki etkisini anlamak için, benzer özelliklere sahip 8 kişilik bir genç grubuyla belirli bir konuda ortak bir tartışma oturumu düzenleyeceğim.
3. Adım: Medyanın topluma sunduğu mesajları çözümleyebilmek için, televizyon dizilerindeki "aile içi roller"in temsil biçimlerini inceleyeceğim.

8. **Ayşe'nin araştırmasında uyguladığı bu üç adımın sosyolojik yöntem literatüründeki kavramsal karşılıklarını sırasıyla yazarak, bu yöntemlerin ne anlama geldiğini (tanımlarını) birer cümleyle açıklayınız. (15 Puan)**

BAŞARILAR DİLERİM

Erdal AYDEMİR
Felsefe Grubu Öğretmeni

CEVAPLAR

İnsan, içine doğduğu toplumun kurallarını ve ön yargılarını çoğu zaman hiç sorgulamadan benimser. Yaşanan olayları yalnızca kendi dar dünyasından ve kişisel deneyimlerinden ibaret sanma eğilimindedir. Bu sınırlı bakış açısından kurtulmak ve yüzeyde görünenin ardındaki gerçek toplumsal işleyişi fark edebilmek için farklı bir düşünme biçimine ihtiyaç vardır. İşte sosyoloji tam bu noktada devreye girer. Cemil Meriç, sosyolojinin insana kazandırdığı bu dönüştürücü gücü şu çarpıcı sözle ifade eder: *"Sosyoloji bize mağaramızı yıkmak imkânını vermelidir."*

1. **Cemil Meriç'in bu parçada geçen *"Sosyoloji bize mağaramızı yıkmak imkânını vermelidir."* sözüyle anlatmak istediği temel düşünce nedir? Açıklayınız. (10 Puan)**

Cemil Meriç'in kullandığı "mağara" metaforu, bireyin içine doğduğu toplumun kültürel kalıplarını, ön yargılarını ve sıradan alışkanlıklarını sorgulamadan mutlak doğru kabul ettiği sınırlı zihin dünyasını temsil eder. Birey, günlük yaşamın akışı içinde olayları genellikle sadece kendi dar penceresinden değerlendirir ve toplumsal yapının kendi üzerindeki görünmez etkisini gözden kaçırır. İşte sosyoloji, insana olaylara dışarıdan ve çok daha geniş bir perspektifle bakabilme yeteneği kazandırarak bu zihinsel duvarları aşma fırsatı sunar. Bu bağlamda "mağarayı yıkmak", kişinin kendi dar ve kişisel deneyimlerine hapsolmuş bakış açısından kurtulması; bireysel yaşamı ile geniş toplumsal olaylar arasındaki bağları fark ederek zihinsel bir uyanış yaşaması anlamına gelmektedir.

Sonuç olarak anlatılmak istenen temel düşünce; sosyolojinin bizi ezberletilmiş yargılardan ve kalıplaşmış kabullerden özgürleştirerek, toplumsal gerçekliği çok boyutlu, derinlemesine ve eleştirel bir şekilde kavramamızı sağlayan bir rehber olması gerektiğidir.

Bir ailenin üç kuşağı farklı toplumsal koşullarda yaşamıştır. Dede, ailesiyle birlikte köyde toprağı işleyerek geçimini sağlamıştır. Baba, iş bulmak amacıyla kente göç etmiş ve bir fabrikada çalışmaya başlamıştır. Torun ise büyük bir şehirde yaşayarak dijital teknolojiler sayesinde farklı ülkelerdeki insanlarla ortak projeler yürütmeye başlamıştır.

2. **Parçadaki üç kuşağın temsil ettiği toplum türlerini belirleyiniz. Bu toplumların özelliklerini aşağıdaki tabloya yazınız. (15 Puan)**

Ölçütler	Dede	Baba	Torun
Toplum türü	Tarım toplumu	Sanayi toplumu	21. yüzyıl toplumu
Ekonomik faaliyet	Tarım ve hayvancılık	Fabrika üretimi ve sanayi	Bilgi, teknoloji ve hizmet
Yerleşim biçimi	Köyler ve kırsal alanlar	Sanayi kentleri	Büyükşehirler ve metropoller
Toplumsal ilişkiler	Geleneksel, yüz yüze ilişkiler	İş bölümüne dayalı mesleki ilişkiler	Dijital ve küresel ilişkiler

19. yüzyılda Avrupa'nın bir sanayi kentinde yaşayan gazeteci, gözlemlerini şöyle kaleme almıştır:
"Birkaç yıl öncesine kadar küçük bir yerleşim yeri olan bu kent, şimdi fabrikaların çevresinde yükselen binalarla dolu. Kırsal bölgelerden gelen aileler, birbirini tanımayan binlerce insanın arasında yeni bir hayat kurmaya çalışıyor. Eskiden insanların yaşamını büyük ölçüde gelenekler ve aile bağları şekillendirirken artık fabrika saatleri, çalışma koşulları ve ekonomik ilişkiler günlük hayatı belirliyor. Kentin bir bölümünde gösterişli evler yükselirken diğer bölümünde işçiler kalabalık ve sağlıksız konutlarda yaşıyor. İnsanlar aynı kentte yaşamalarına rağmen birbirlerinden giderek uzaklaşıyor."

3. **Sanayi Devrimi'yle ortaya çıkan kentleşme ile sosyolojinin doğuşu arasında nasıl bir ilişki kurulabilir? Yazınız. (15 Puan)**

Sanayi Devrimi'yle birlikte fabrikaların çevresinde kentler büyümüş, kırsaldan kentlere göç hızlanmış ve geleneksel toplumsal ilişkiler değişmiştir. Bu süreçte işçi ve işveren sınıfları arasındaki eşitsizlikler, yoksulluk, sağlıksız yaşam koşulları ve toplumsal çözülme gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Yaşanan bu köklü değişimler, toplumun işleyişini ve toplumsal sorunların nedenlerini bilimsel yöntemlerle inceleme ihtiyacını doğurmuştur. Böylece sosyoloji, sanayileşme ve kentleşmenin yol açtığı toplumsal değişimleri anlamak ve açıklamak amacıyla bağımsız bir bilim dalı olarak gelişmiştir.

Sosyolojinin bir bilim olarak ortaya çıkışından önce toplumu anlama çabaları, büyük ölçüde ideal toplumu sorgulayan sosyal felsefe çerçevesinde yürütülmüştür. Ancak 19. yüzyıla gelindiğinde Auguste Comte, Emile Durkheim, Karl Marx ve Max Weber gibi düşünürler, toplumu anlama çabasını felsefi bir arayıştan çıkararak bilimsel bir disipline dönüştürmüşlerdir.

4. **Parçadan hareketle, sosyal felsefeden modern sosyolojiye geçiş sürecinde "topluma sorulan temel sorunun" nasıl bir değişime uğradığını açıklayınız. (10 Puan)**

- Sosyal felsefe döneminde düşünürler normatif (olması gerekeni sorgulayan) bir yaklaşımla, "İdeal bir toplum düzeni nasıl olmalıdır?" sorusuna cevap aramışlardır.
- Modern sosyolojiye geçişle birlikte ise bu felsefi ve ütopik arayış terk edilmiş; bilimsel yöntemler kullanılarak "Mevcut toplum nasıl işler?" sorusuna nesnel cevaplar aranmaya başlanmıştır.

19.yüzyılın başlarında Fransa'da sanayi ve ticaretin gelişmesiyle birlikte üretimin örgütlenmesinde sanayicilerin, mühendislerin ve bilim insanlarının önemi giderek artmıştır. Buna karşın soyluluk ve askerî güce dayanan geleneksel otorite anlayışı, toplumsal ve siyasal yaşamda etkisini sürdürmüştür. Ekonomik yapıda yaşanan dönüşüm ile toplumun yönetiminde belirleyici olan geleneksel anlayış arasındaki bu uyumsuzluk, toplumsal düzenin hangi temeller üzerine kurulması gerektiği tartışmasını gündeme getirmiştir.

5. **Saint-Simon'un görüşlerinden hareketle bu toplumsal düzenin ve yönetim anlayışının nasıl değişmesi gerektiğini açıklayınız.**

Saint-Simon'a göre toplum, soyluluk ve askerî güce dayalı geleneksel düzenden bilim, üretim ve iş bölümünü esas alan bir sanayi toplumuna geçmelidir. Toplumun yönetiminde kişilerin soylu bir aileden gelmesi veya sahip oldukları ayrıcalıklar değil; bilgi, yetenek ve üretime sağladıkları katkı belirleyici olmalıdır. Bu nedenle bilim insanları, mühendisler ve sanayiciler toplumsal düzenin oluşturulmasında etkin rol üstlenmelidir. Saint-Simon, toplumun bilimsel bilgi ve üretim temelinde yeniden örgütlenmesiyle daha verimli ve düzenli bir toplumsal yapının kurulabileceğini savunmuştur.

Sosyoloji bölümü son sınıf öğrencileri, "Toplumsal Yapıyı Anlamak" konulu bir panelde kendi araştırma perspektiflerini şu sözlerle savunmuşlardır:

Can: "Toplumsal olayları incelerken tıpkı fizik veya kimya gibi doğa bilimlerini örnek almalı, sadece gözlemlenebilir gerçekliklere ve bilimsel yöntemlere odaklanmalıyız."

Deniz: "Toplumu anlamak istiyorsak yüzeydeki olaylara değil; eşitsizliklerin temelindeki ekonomik ilişkilere, üretim araçlarının kimin elinde olduğuna ve sınıflar arası çatışmalara bakmalıyız."

Zeynep: "Sadece bireyi merkeze almak yanıltıcıdır. Bizim odaklanmamız gereken asıl unsur, bireyin davranışlarına yön veren, ondan bağımsız işleyen ortak toplumsal değerler, kurallar ve kolektif bilinçtir."

Emre: "Dışarıdan nesnel yasalar aramak yetmez; asıl yapmamız gereken, insanların eylemlerinin arkasındaki niyetleri ve toplumsal yaşama katılırken eylemlerine yükledikleri öznel anlamları çözmektir."

6. **Paneldeki öğrencilerin savunduğu bu görüşlerin, sosyolojinin kurucu düşünürlerinden hangilerinin fikirlerini yansıttığını ve bu düşünürlerin sosyoloji literatüründeki temel yaklaşımını (kavramını) aşağıdaki tabloya yazınız. (15 Puan)**

Öğrenci	Temsil Ettiği Düşünür	Temel Yaklaşımı veya Kavramı
Can	**Auguste Comte**	Pozitivizm (Olguculuk)
Deniz	**Karl Marx**	Tarihsel Materyalizm / Sınıf Çatışması
Zeynep	**Émile Durkheim**	Toplumsal Olgu / Kolektif Bilinç
Emre	**Max Weber**	Anlamacı Sosyoloji / Toplumsal Eylem

Zygmunt Bauman'a göre günlük yaşamda olağan kabul edilen durumlar, aslında toplumsal yapıların ve ilişkilerin ürünüdür. Yaşantımızı sürdürmemizi sağlayan "sağduyu", kişisel deneyimlerimizi geniş bir çerçevede anlamlandırmamıza izin vermezken; sosyolojik düşünme, bireyi toplumsal çevre içinde konumlandırarak sağduyunun sunamayacağı aydınlatıcı bir bakış sunar.

7. **Bu parçaya göre, Bauman'ın sosyolojik düşünmeyi gündelik "sağduyudan" ayırmasının temel gerekçesi nedir? (10 Puan)**

Sağduyunun dünyayı yalnızca bireyin kendi dar penceresinden ve sınırlı kişisel deneyimlerle (sorgulanmayan pratik bilgiyle) açıklamasıdır. Buna karşılık sosyolojik düşünme; görünüşte kişisel gibi duran sıradan olayların ardındaki güç ilişkilerini, tarihsel süreçleri ve toplumsal düzenin yansımalarını (buz dağının suyun altında kalan görünmeyen kısmını) kavramamızı sağlar.

Sosyoloji bölümü öğrencisi Ayşe, "Medya ve Toplum" konulu bitirme tezi için bir araştırma tasarısı hazırlamış ve veri toplamak için sırasıyla şu üç adımı uygulayacağını belirtmiştir:

1. Adım: Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kullanım sıklığını ölçmek için 1000 üniversite öğrencisine 20 sorudan oluşan bir form uygulayacağım.

2. Adım: Sosyal medyanın gençlerin toplumsal değer algısı üzerindeki etkisini anlamak için, benzer özelliklere sahip 8 kişilik bir genç grubuyla belirli bir konuda ortak bir tartışma oturumu düzenleyeceğim.

3. Adım: Medyanın topluma sunduğu mesajları çözümleyebilmek için, televizyon dizilerindeki "aile içi roller"in temsil biçimlerini inceleyeceğim.

8. Ayşe'nin araştırmasında uyguladığı bu üç adımın sosyolojik yöntem literatüründeki kavramsal karşılıklarını sırasıyla yazarak, bu yöntemlerin ne anlama geldiğini (tanımlarını) birer cümleyle açıklayınız. (15 Puan)

1. Adım:
Kavram: Anket.
Tanım: Çok sayıda kişiye aynı sorular yöneltilerek sayısal verilerin toplandığı yöntemdir.

2. Adım:
Kavram: Odak Grup Görüşmesi.
Tanım: Benzer özellikteki küçük bir grubun (6-10 kişi) belirli bir konuda moderatör eşliğinde tartıştığı yöntemdir.

3. Adım:
Kavram: Söylem/Metin Analizi.
Tanım: Gazete, televizyon, sosyal medya vb. iletişim araçlarındaki veya her türlü yazılı metindeki dil ve anlamların incelendiği yöntemdir.